

Bãi rác Nam Sơn - Hà Nội

Ô NHIỄM MÔI TRƯỜNG MỘT VẠN NẠN KHÔNG THỂ CHẬM TRỄ

KTS. NGUYỄN DỊCH LONG

Môi trường là khái niệm rộng lớn nhưng cũng rất cụ thể, nó diễn ra trong cả 3 môi sinh là đất, nước và không khí. Nó trực tiếp đe dọa và tàn phá sự sống trên phạm vi rộng lớn và hậu quả nặng nề nếu không có được hệ thống giải pháp đồng bộ nhằm giảm thiểu và tiến tới chặn đứng thì sẽ là vô phương cứu chữa. Qua các phương tiện thông tin đại chúng, đã xuất hiện một số làng ung thư như ở Phú Thọ, Hà Tây cũ, Bắc Ninh và gần như tỉnh nào cũng có, tỷ lệ người chết về ung thư ngày một gia tăng đến mức báo động.

Nguyên nhân về nạn ô nhiễm môi trường đã có quá nhiều người đề cập, chủ yếu do con người gây ra. Đó là: chất thải công nghiệp và thủ công nghiệp, chất thải sinh hoạt của cả cộng đồng. Những chất thải bao gồm chất thải khí, khói, bụi, chất thải rắn, chất thải hữu cơ, vô cơ và chất thải lỏng...

Quy mô mức độ ngày một tăng, phạm vi ngày một rộng, có tính phổ biến và ngày càng nguy hiểm đến môi trường sinh thái, trực tiếp đe dọa đến sức khỏe, tính mạng của con người.

Gần đây có những dự án của một số nhà khoa học môi trường kể cả trong nước và nước ngoài đưa ra, có dự án đã được tiến hành hàng chục năm nhưng do nhiều nguyên nhân khác nhau nên đến nay vẫn chưa được đưa vào sử dụng. Một số dự án lớn quy mô cấp Nhà nước là **chôn rác** đang được thực hiện tại Hà Nội, thành phố Hồ Chí Minh và ở nhiều tỉnh thành trong cả nước. Một số nơi với dự án **đốt rác** đang mở ra tấu khúc mới. Hà Nội đang áp dụng thí điểm phân rác tại nguồn, tại một số phường quận. Ở Bắc Giang và một số tỉnh khác xuất hiện những ông vua rác đã trở thành tỷ phú rất đáng trân trọng và khích lệ tuy quy mô còn

nhỏ và hiệu ứng còn hẹp.

Dự án chôn rác, đốt rác đang được thực hiện ở một số nơi hay một vài ý tưởng manh nha khác đang được đề cập, còn tồn tại nhiều bất cập:

- Phân rác tại nguồn là một ý định tốt, song nếu diễn ra trên quy mô toàn cục thì cần phải có giải pháp xử lý đồng bộ. Vậy giải pháp ấy là gì? Ai thực hiện, đầu tư bao nhiêu ... thì còn phải tiếp tục nghiên cứu.

- Nếu chôn rác một cách tạp lộn như hiện nay thì lấy đâu quỹ đất để đáp ứng mãi theo sự tồn tại và phát triển của cộng đồng? Một số hố rác chôn rất sơ sài và không đầu tư cơ bản theo đúng yêu cầu, đã để lại hậu quả môi trường, môi sinh hết sức nặng nề cho cộng đồng dân cư tại chỗ.

- Nếu đốt rác với nhiệt độ dưới 900 - 1000°C thì không thể xử lý được các độc tố, thậm chí còn khuếch tán tăng thêm mức độ

nguy hiểm, các chất điôxin, tạo ra hiệu ứng nhà kính, những cơn mưa axit.

- Việc xử lý môi trường nước ở cả phạm vi khúc sông hoặc hồ lớn là khó thực hiện. Mà cần giải quyết tại nguồn nước thải: công nghiệp, làng nghề tiểu thủ công nghiệp, nước thải sinh hoạt... nơi mà hàng ngày hàng giờ vẫn thải ra và lại được đổ vào sông ngòi và ao hồ đã xử lý.

Giải pháp toàn diện về giảm thiểu ô nhiễm môi trường và ứng xử với từng đối tượng cụ thể cần phải có chiến lược, kế hoạch đầu tư cũng như quy định chặt chẽ và đồng bộ. Xin mạnh dạn đưa ra một vài ý tưởng bước đầu:

máy của mình coi là xong và như không có chuyện gì xảy ra. Ở thành phố Hồ Chí Minh, tỉnh Bình Dương và nhiều nơi khác khi đi kiểm tra đã không biết đổ lỗi cho ai? Nên áp dụng kinh nghiệm giải quyết ở tỉnh Côn Minh Trung Quốc. Chính phủ tổ chức kiểm tra, các đơn vị sản xuất phải có báo cáo cụ thể về mức độ ô nhiễm, sau đó lập dự án xử lý cụ thể và cho phép trong vòng hai năm các cơ sở sản xuất phải có giải pháp công nghệ và đầu tư xây dựng hệ thống xử lý nước thải của từng đơn vị. Sau hai năm, khi đi thanh sát cụ thể, nếu ở nhà máy nào không thực hiện, Chính phủ quyết định đóng cửa, cán bộ

để cùng với từng cơ sở để có giải pháp cụ thể.

b/ Chất thải bên ngoài: Chất thải dân sinh chiếm một tỷ trọng lớn trong nguồn nước thải chung. Ta chia ra hai loại chất thải lỏng:

+ *Chất thải qua nguồn thực phẩm:* Nguồn nước từ bảo vệ thực vật và nước thải thông qua chế biến thực phẩm rồi đổ ra cống rãnh cũng để lại hậu quả lớn. Yêu cầu các cơ quan chức năng phải vào cuộc để nhanh chóng giải quyết vấn đề thực phẩm sạch: Đừng để nông dân chỉ vì chút lợi rất nhỏ mà để lại hậu quả xã hội lớn, còn người sử dụng thì phải có hệ thống ga cống để xử lý tập trung. Việc giáo dục ý thức xã hội và nâng cao dân trí, coi cung cấp thực phẩm sạch phải trở thành đạo đức xã hội.

+ *Chất thải sinh hoạt:* Hiện nay khắp nơi đang trên đà đô thị hoá nhanh, việc xây dựng nơi ăn ở và sinh hoạt đòi hỏi đáp ứng kịp thời. Nhưng do kiến thức của người sử dụng, thợ xây dựng và thậm chí của nhiều người làm công tác thiết kế không nắm được cấu tạo và nguyên tắc hoạt động của bể phốt trong nhà vệ sinh nên hầu hết không xây dựng nhà vệ sinh đúng nguyên lý tự hoại của nó. Nguồn nước thải này đã gây ô nhiễm nghiêm trọng cho môi trường. Ngoài ra việc chăn nuôi gia súc, gia cầm và hệ thủy sản... ngày càng có quy mô lớn sẽ gây nguy hại cho môi trường. Đề nghị ở nông thôn nên có chính sách khuyến khích dùng bể khí bioga cho mỗi gia đình và mỗi cơ sở chăn nuôi. Người nông dân vừa dùng khí để đun nấu, phát điện, lấy phân bón ruộng và đặc biệt là giải quyết triệt để môi trường thải, cải thiện cuộc sống cho chính họ. Bể bioga là nhà máy chế biến khí đồng bộ và hiệu ích to lớn.

Các cơ quan quản lý, tư vấn và xây dựng cần hướng dẫn bản mẫu và tiêu chuẩn bể phốt đúng quy cách, giúp dân xây dựng công trình nhà vệ sinh có chất lượng đối với môi trường.

Thu gom rác và vét bùn trên sông Tô Lịch

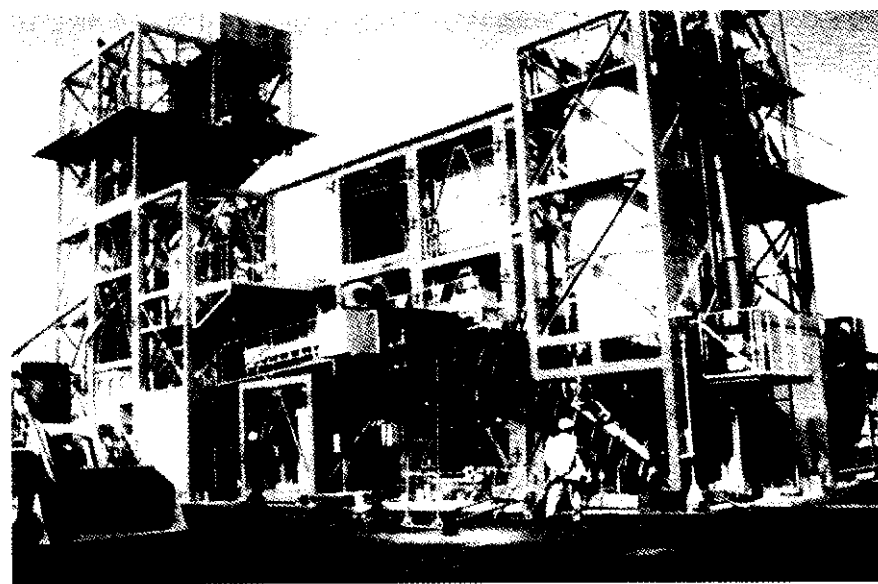
1. Đối với chất thải lỏng:

Có hai thành phần cơ bản thải ra chất thải lỏng, nhất là trong các làng nghề:

a/ Công nghiệp và thủ công nghiệp: nguồn thải chủ yếu là dầu mỡ, hoá chất vô cơ, dư phẩm hữu cơ và các chất tham phụ khác. Đối tượng này lâu nay khi đầu tư xây dựng cơ bản đều có tổ chức báo cáo tác động môi trường. Thực chất những báo cáo này chỉ là hình thức và chiếu lệ. Hầu như không ở nơi nào có chủ đầu tư bỏ vốn xây dựng hoàn chỉnh hệ thống này, nhưng lại không có kiểm tra, hướng dẫn cụ thể. Họ mặc sức thải ra khỏi hàng rào nhà

bị xử lý kỷ luật. Đơn vị nào có xây dựng nhưng chưa đáp ứng đúng chất lượng nước thải đạt cấp B thì phải dừng sản xuất để tiếp tục khắc phục. Kết quả sau khi thực hiện, nguồn nước thải của các nhà máy đổ vào hồ Côn Minh đều đảm bảo đúng tiêu chuẩn và nước hồ trở lại trong xanh, núi rừng chập chùng soi bóng nước và khách vẫn cảnh trên du thuyền lại đông vui tấp nập như xưa. Nếu ở ta cũng có chính sách và biện pháp cụ thể như vậy thì không khó gì để thực hiện tốt như Côn Minh.

Vấn đề là phải tổ chức điều tra khảo sát kỹ ở từng đơn vị sản xuất

Xưởng tái chế cát sỏi từ bê tông phế thải Tôkyô

Cơ quan quản lý đô thị cần có một chiến dịch tổng kiểm tra những công trình vệ sinh đã xây dựng trước đây. Nếu công trình nào không đáp ứng yêu cầu kiên quyết làm lại, có như thế mới giải quyết triệt để vấn đề này.

2. Rác thải:

Rác thải bao gồm cả rác vô cơ và rác hữu cơ. Rác vô cơ nhiều chất có độc tố, để lại hậu họa khôn lường. Ở đây chỉ nói loại rác thải từ sản xuất và sinh hoạt, còn chất thải y tế và hoá chất khác phải có giải pháp riêng. Ai cũng biết plastic tuy được dùng phổ biến và cần thiết nhưng khi ta loại bỏ nó ra khỏi giá trị sử dụng của nó thì chất thải này hàng trăm năm sau vẫn trơ trọi tồn tại, chất khí frion trong máy lạnh, nếu ta đốt $\leq 1000^{\circ}\text{C}$ thì tính chất độc hại của nó không những không giảm mà còn tăng lên.

- Rác thải sinh hoạt được phân loại ngay từ mỗi nơi sản sinh ra nó tức là phân loại tại nguồn phải được nhân rộng mô hình của Hà Nội đang thí điểm. Cần phải nhanh chóng mở rộng quy mô. Khi phân loại tại nguồn, chất hữu cơ được xử lý qua chế biến có phụ gia men vi sinh được ủ hoại, sau thời gian cần thiết sẽ trở thành phân bón ruộng. Nếu ta ủ kín sẽ không có ruồi muỗi, không mùi hôi thối, đảm bảo độ sạch để

cung cấp cho cây trồng. Ngay giữa trung tâm Tokyo, người Nhật đã làm như vậy.

- Chất thải rắn như kim loại, gạch đá, cát sỏi ... Có thể tái chế để sử dụng lại.

- Chất thải khác như plastic cao su, gỗ, giấy ... được tập trung phân loại, chế biến và phối liệu thích hợp trở thành nhiên liệu cung cấp cho các nhà máy cần thiết.

Vấn đề này người Nhật đi đầu và có nhiều thành tựu. Họ đã thành công trong việc giao xử lý rác loại này cho các nhà máy sản xuất xi măng thực hiện. Công ty Xi măng Thái Bình Dương trước đây là Công ty Chi - Chi - Bu Ô - Nô - Đa đã từng có ý định liên doanh sản xuất xi măng tại Việt Nam có tổng công suất tới 40 triệu tấn/ năm. Họ có một Viện nghiên cứu khoa học trung tâm và tìm ra công thức sử dụng đến 40% nhiên liệu là chất thải đã được nghiền bột trộn với 60% bột than đá để nung clinker và lượng nhiệt thừa đến 400°C , sau khi clinker ra lò dùng nhiệt này để phát điện, lượng điện sản xuất ra cung cấp tới 40% điện năng tiêu thụ của nhà máy. Do nhiệt độ của lò nung lên đến 1450°C nên phân huỷ hầu như hoàn toàn các chất có hại và thải bằng hệ thống xử lý khói bụi kín mà không thải trực

tiếp khói bụi vào môi trường. Công nghiệp xi măng tưởng như là nguyên nhân của nạn ô nhiễm lại trở thành cứu cánh giúp giảm thiểu ô nhiễm. Để làm được việc này tất nhiên cần phải có nhiều bộ môn khoa học giúp sức.

Bên cạnh đó họ đã tìm ra một số loại giống cây, có loại trồng trên đất bị ô nhiễm để loại bỏ ô nhiễm trong đất và một số loại cây có khả năng hút độc tố trong không khí ở vùng bị ô nhiễm không khí, trả lại sự trong lành cho nó.

Mặt khác, nước Nhật hiện nay đã phát minh ra nhà máy phân ly các chất sỏi, cát, xi măng từ các nguồn bê tông phế thải để tái sử dụng ... Đây là biện pháp khắc phục những chất thải có quy mô lớn đã thành công.

Thử làm một con tính: Cứ sản xuất 1 tấn xi măng cần 100kg rác thải. Nếu sản xuất 82 triệu tấn xi măng như chương trình của Thủ tướng Nguyễn Tấn Dũng đưa ra thì cần đến 8 triệu tấn rác thải. Như vậy thì làm sao có đủ lượng rác thải yêu cầu mà lo không giải quyết nổi tình trạng ô nhiễm?

Chất thải được diễn ra đều đặn trong sản xuất và sinh hoạt thường nhật. Vấn đề là làm thế nào để giảm thiểu, tiến tới triệt tiêu tình trạng ô nhiễm do chất thải tạo nên do chính con người gây ra chính là trả lại sự tươi xanh cho trái đất này và đem lại hạnh phúc lâu bền cho cả cộng đồng.

Ô nhiễm môi trường, một vấn nạn không thể chậm trễ, giải quyết nạn ô nhiễm môi trường là trách nhiệm, nghĩa vụ phải được coi là chân giá trị đạo đức của mỗi một thành viên trong cộng đồng. Nếu có và chỉ khi nào có chiến lược, chủ trương, chính sách, luật pháp, chế tài đúng với biện pháp giáo dục, tổ chức thực hiện một cách quyết liệt cụ thể như thiên hạ quanh ta thì mới có thể sớm đưa những mong muốn về một đất nước sạch, con người sạch và kinh tế phát triển trở thành hiện thực. □